

Kirja kuvaa hyvin sitä, että politiikka on huomattavasti enemmän tunnetta kuin järkeä. Lisäksi se tuo onnistuneesti esille, minkälaiseen jatkumoon Trumpin monia eri ihmisryhmiä syrjivä politiikka Yhdysvalloissa asettuu. Lopuksi on syytä mainita, että kirja toimii hyvänä parina Markku Ruotsilan *Sydänmaiden kapina: Donald Trump, amerikkalainen konservatismi ja äärioikeiston nousu* -teokselle (2018). Kyseinen kirja maalaa pitkän historiallisen kaaren siitä, miksi oli oikeastaan lopulta varsin yllätyksetöntä, että Trump valittiin Yhdysvaltojen johtoon.

Arttu Saarinen

Parisuhdeväkivallan kierre ja siitä selviytyminen uskonnollisen yhteisön piirissä

Satu Lidman: Taivas ja syli. Kertomus parisuhdeväkivallasta vanhoillislestadiolaisessa perheessä. Helsinki: Gaudeamus, 2020, 392 s. ISBN 978-952-345-059-2

Satu Lidmanin teos kertoo parisuhdeväkivallasta, jonka kontekstuaalisena paikkana on vanhoillislestadiolainen

herätysliike. Kyseessä ei ole kuitenkaan tutkimus vanhoillislestadiolaisuudesta, vaan parisuhteessa ilmenevän väkivallan kuvauksesta, syiden pohtimisesta sekä väkivallasta irtaantumisen ja selviytymisen problematiikasta. Teos on monitieteistä väkivaltatutkimusta, johon nivoutuu yhteisöllisyyden ja uskonnollisuuden tarkastelua.

Lidman on tarttunut aiheeseen, joka sinänsä ei ole tuntematon tai tutkimaton. Parisuhde-, perhe- ja lähisuhdeväkivalta on ollut pitkään läsnä tutkimuksessa ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Myös vanhoillislestadiolaisuus on ollut intensiivisen kiinnostuksen kohteena niin tutkimuksen kuin mediankin piirissä reilun kymmenen vuoden ajan. Lisäksi kirjan teemaa, perheiden sisäistä väkivaltaa, on käsitelty lestadiolaisuutta koskevilla tutkimuksilla. Tutkimus onkin siirtynyt yhä enemmän yhteiskuntatieteellisten teorioiden, kysymystenasettelujen ja ilmiöiden suuntaan aiemmin vallalla olleiden kirkkohistorian ja -sosiologian, teologian ja henkilöhistoriallisten tutkimusten sijaan.

Lidmanin kirjan uutuusarvo piilee aiheen ja aineistojen käsittelytavassa. Väkivaltaa tarkastellaan yhden ihmisen näkökulmasta. Kirjan keskiös-

sä on Päivi, jonka kokemusten kautta katsotaan sekä hänen omaa tietään väkivallan labyrinteissa että väkivaltaa tuottavan aviopuolison sekä Päivin vanhempien, lasten, auttamisjärjestelmän ja vanhoillislestadiolaisuuden tekemisiä ja toimintoja. Kirja jäsentyy ”elämäkertana, jonka tekemisestä vastaa tutkija”. Elämäkerrallisuutta korostaa aineisto, joka koostuu Päivin päiväkirjamerkinnoista, hänen kirjoittamiseen runoista, elämäkerta- ja muisteluteksteistä, kirjeistä sekä Lidmanin tekemistä haastatteluista. Aineisto alkaa 1970-luvulta ja päättyy 2010-luvun loppuun. Päivin kokema väkivalta kesti vajaa 20 vuotta. Osa aineistosta on syntynyt väkivallan tapahtumisen aikaan ja osa sen jälkeen.

Aineisto muodostaa varsin ainutlaatuisen kokonaisuuden, jonka avulla päästään syventymään tapauksen problematiikkaan hyvin monitahoisesti ja pitkällä aikajänteellä. Pelkien tavanomaisten tutkimushaastattelujen avulla tulkinna ja analyysin mahdollisuudet olisivat olleet hyvin paljon kapeammat. Tarkastelujakson ja aineiston ajallinen laueus mahdollistavat väkivaltaan liittyvien ilmiöiden tarkastelun pitkittäisesti ja samalla myös historiallisia muutoksia huomioiden. Muutokset näkyvät niin terapia- ja sosiaalityön

käytännöissä kuin vanhoillislestadiolaisuudessakin.

Vaikka väkivaltaa jäsennetään Päivin kokemusten kautta, sen tarkastelu laajenee perheen, sukupolvien ja rakenteiden tasolle. Väkivalta onkin harvoin vain yksittäisten yksilöiden välistä ja heitä koskevaa. Tässä yhteydessä vanhoillislestadiolaisuuden merkityksen arviointi saa teoksessa suuren roolin: millaisena väkivallan kontekstina tai kehyksenä vanhoillislestadiolaisuus näytetään parisuhdeväkivallassa. Vanhoillislestadiolaisuuden kuvaus noudattaa viime aikojen kriittistä yhteiskuntatieteellistä tutkimusta liikkeestä. Tässä tutkimusperinteessä on useaan otteeseen esitetty, ettei lestadiolaisuus suoraviivaisesti tuota tai aiheuta väkivaltaa taikka muita ongelmallisia asioita, mutta lestadiolaisuuteen väistämättä liittyy sellaisia ulottuvuuksia, jotka voivat tukea väkivallan syntymisen prosesseja, edesauttavat väkivallan jatkumista tai ehkäisevät väkivallan ratkaisuja. Tällaisia ulottuvuuksia ovat esimerkiksi liikkeen patriarkaalisuus, anteeksiantomekanismin väärinkäyttö sekä yhteisöllisyyden ja normien voimakas korostus.

Samoin kuin muissakin viimeaikaisissa tutkimuksissa Lidman tuo esiin lestadiolai-

suuden myönteisiä puolia, tässä tapauksessa esimerkiksi Päivin ajoittain saaman tuen perheensä ongelmille. Kirjassa kuvaillaan myös vanhoillislestadiolaisuuden 2010-luvun toimia perheväkivallan ehkäisemiseksi. Tosin nämä toimet näyttäytyvät helposti ulkoisen pakon ja paineen edessä tehdyiltä, ei niinkään liikkeen omaehtoisen oppimisprosessien tuloksena. Lidman tuo kirjassaan esiin myös lestadiolaisperheiden lasten vaikean aseman; asia, jota liikkeen piirissä edelleenkin ei ole juurikaan käsitelty.

Parisuhde- ja perheväkivaltaa on luonnollisesti kaikenlaisissa perheissä, ja sen kehkeytymiseen vaikuttavat monet eri asiat. Uskonnon ja uskonnollisen yhteisöllisyyden merkitys väkivallan kokonaisuudessa voi olla kuitenkin huomattava, ei ainoastaan vanhoillislestadiolaisuuden piirissä. Päivin kokemukset ovat yleistettävissä muihin tiiviisiin ja normatiivisiin uskonnollisiin yhteisöihin niin kristinuskon kuin vaikkapa islamin ja muiden maailmanuskontojen piirissä. Näissä tapauksissa perheen sisäinen väkivalta ei palaudu pelkästään perheen dynamiikkaan tai persoonallisiin luonteenpiirteisiin, vaan uskonnosta ja uskonnollisesta yhteisöstä rakentuu väkivallan eräs keskeinen ulottuvuus.

Kirja ei välttämättä tuo lisätietoa yksittäisiin väkivallan ulottuvuuksien kuvauksiin tai tulkintoihin, mutta sen arvo nojautuu siihen, että yhtä tapausta tarkastellaan jopa piinallisen tarkasti ja moniulotteisesti yhtenä kokonaisuena väkivallan syntymisen, kehkeytymisen, jatkumisen ja siitä selviytymisen narraationa. Väkivallan tutkimisen kannalta tällainen ”kokonainen” kuvaus on tärkeää, koska sen avulla väkivaltaa voidaan katsoa henkilökohtaisen elämänkulun, perheen, ylisukupolvisuuden, auttamisjärjestelmien ja muiden vaikuttavien tekijöiden kautta. Toisaalta väkivallan pyörteissä olevalle ihmiselle on hyvä nähdä, millaisia erilaisia mahdollisuuksia väkivallasta selviytymiseen on olemassa ja mikä selviytymistä vaikeuttaa.

Kirjan perusteella Päivistä – kaikista vuosikymmenten varrella kohtaamistaan ongelmista ja esiin tuoduista heikkouksistaan huolimatta – piirtyy selviytyjä. Hän pystyy sanallistamaan jo varhaisessa vaiheessa väkivallan luonnetta ja syitä sekä omaa, aviopuolionsa ja muiden toimijoiden roolia siinä. Vaikka väkivalta pysyy ulkopuolisille pitkään piilossa, hänelle kertyy rohkeutta tuoda väkivaltaa esiin niin uskonyhteisön, terveydenhuollon, sosiaalityön kuin kirkon toimijoidenkin piirissä. Kirjaa lukiessa jäikin mie-

leen kysymys, miten selviytyvät ne uskonnollisissa liikkeissä (tai muissa suljetuissa yhteisöissä) väkivaltaa kokevat naiset, jotka eivät ole yhtä ”resurssirikkaita” kuin Päivi. Millaisia olisivat olleet vaihtoehtoiset tarinat ja mikä on selviytymisen ”vähimmäismäärä”? Missä määrin Päivin selviytymisen tarinan voi yleistää?

Teos on hyvin tarpeellinen väkivaltaan ja uskonnollisiin liikkeisiin liittyvän tutkimuksen kannalta. Tutkimuksellisesti se on hivenen epätavanomainen yhdistäen perinteistä tutkimustekstiä elämäkerralliseen tekstiin ja proosaan, mutta nimenomaan sen ansiosta avautuu uusia näkökulmia väkivallan kokemuksen ymmärtämiseen. Erityisen huomion ansaitsevat myös teoksen havainnollistava kuvitus sekä moninaiset tutkimuksen teon eettiset pohdinnat. Tarkastelun moniulotteisuus on tuonut teokseen myös toisteisuutta: nyt samoja asioita ja teemoja saatetaan käsitellä useammassa luvussa hivenen eri näkökulmasta katsottuna. Tätä olisi voinut vähentää lukujen tarkemmalla sisällönmäärittelyllä tai lukujen yhdistämisillä taikka muilla rakenteellisilla keinoilla.

Vaikka teoksessa selviytymisen ulottuvuutta on esitelty suhteellisen laveasti, niin tulevien uskonnollisiin liikkeisiin

liittyvien väkivaltatutkimusten suhteen olisi kiinnostavaa saada jäsennellympää kuvaa selviytymisen edellytyksistä, sen rakenteellisista vaatimuksista, henkilökohtaisten resurssien merkityksestä ja vaikkapa moniammatillisuuden toteuttamisesta. Tässä yhteydessä on tarpeellista kehittää myös yhä monivaihteisempaa uskontolukutaitoa: miten uskonnollisten liikkeiden piirissä tapahtuvaa väkivaltaa pitää ymmärtää väkivallan ratkaisun näkökulmasta ja millaisia vaatimuksia se tuottaa vaikkapa terapiatyölle, terveydenhoidolle sekä poliisien ja muiden viranomaisten toiminnalle.

Uskonnollisen monimuotoisuuden kasvaessa Suomessa uskonnollistaustainen väkivalta ei ole vähentymässä, pikemminkin haasteet tulevat olemaan yhä hankalampia ja moninaisempia. Uskonnollisten ryhmien sisäinen väkivalta jää edelleen pimentoon palvelujärjestelmien pyörteissä muun muassa hienotunteisuuden, tietämättömyyden ja vääristyneiden uskonnonvapauden ihanteiden takia. Tässä kontekstissa Lidmanin teoksen kaltainen lestadiolaisuuteen liittyvä tutkimus avaa tietä myös muiden uskontojen ja uskonnollisten liikkeiden ymmärtämiseen.

Aini Linjakumpu

Talous feministisen kritiikin keskiössä

Johanna Kantola, Paula Koskinen Sandberg & Hanna Ylöstalo (toim.):
Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia: talouskriisistä tasa-arvon kriiseihin. Helsinki: Gaudeamus, 2020, 328 s.
ISBN: 978-952-345-056-1

Tasa-arvopolitiikka on jatkuvaa kamppailua ja ongelmien näkyväksi tekemistä. Viime vuosina uusliberalistinen talouspoliittinen ideologia on merkinnyt valtion roolin kaventumista tasa-arvopolitiikassa sekä talouskuripolitiikkaa, jonka myötä tasa-arvoon tähtäävät toimet saavat yhä vähemmän huomiota ja resursseja poliittisessa päätöksenteossa. Toisaalta myös populismin sekä antifeminististen ja rasististen näkökulmien nousu asettaa uusia haasteita. Teos *Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia* kuvaa näitä yhteiskunnallisia muutostrendejä painottaen kuitenkin talouden keskeistä roolia tasa-arvopolitiikassa.

Tämä on tervetullut näkökulma, sillä feministinen tasa-arvon talousanalyysi ei ole ollut suomalaisen keskustelun keskiössä. Samalla teos jatkaa Raija Julkusen perinnettä keskittyessään